

ZA DESET ODSOTKOV – NERAZVITOST

Raziskovalec kot prodajalec

Ko so se na Brdu pri Kranju zbrali slovenski novinarji na 3. Gorjupove spominke dneve, je nanesa beseda tudi na sodelovanje med slovenskim združenim delom in Inštitutom Jožef Stefan v Ljubljani, Dipl. oec. Janez Šter iz Slovenijalesa je ponazoril, v kakšnem položaju so ta hip slovenske delovne organizacije in kaj pri naša njihovem sodelovanju z inštitutom stabilizacija. Navedel je primer urejanja računalniškega spremljanja proizvodnje, zalog in prodaje, ki naj bi teklo iz novega veleskladišča Slovenijalesa v Črnučah. Inštitut Jožef Stefan je sprejel izvedbo naloge. Žal pa je uresničitev padla v vodo (brez krivde partnerjev) tisti hip, ko Slovenijales ni smela uvoziti, ob osrednjem, še pomožne računalnike IBM. Bojijo se, da ne bo tako tudi v naslednjem dogovoru, v katerem bodo ob inštitutu vključili še Iskro – proizvodnjo računalnikov.

Taki in podobni primeri silijo mnoge od okrog 630 sodelavcev inštituta, da postajajo iz raziskovalcev prodajalci, kljub temu, da je ta naša raziskovalna organizacija nedvomno največja koncentracija raziskovalnega potenciala na naravoslovno-tehničnem področju v SR Sloveniji.

S svojimi zmogljivostmi bo nedvomno lahko krepko prispevala k ciljem stabilizacije, ki so jih začrtali družboslovci: večji produktivnosti, večanju izvoza in nadomeščanju uvoza z domačimi izdelki, posodabljanju tehnologije z domačimi znanstvenimi in raziskovalnimi dosežki ter večji povezavi, sodelovanju in pomoči nevrščnim in deželam v razvoju.

Iz laboratorija za keramiko

DVA MILIJONA DOLARJEV DOMAČEGA »UVOZA«

(Ne)samoupravni sporazumi

Problematika, ki se v zadnjem času pojavlja vse močnejše, je dejansko nastopila v trenutku, ko je prišlo do podpisovanja samoupravnih sporazumov z našimi dobavitelji repromateriala. Kaj se je zgodilo? Dokler nismo imeli samoupravnih sporazumov, je ta linija nekako potekala v redu. Nihče se ni zavedal, kaj lahko nastopi po podpisu sporazuma. Pojav devizne udeležbe pri nakupih repromateriala pa je postavil povsem nova razmerja med uvozniki surovin ter prodajalci polproizvodov industriji končnih izdelkov. Ta pa so se še posebno zaostri pri tistih izdelovalcih proizvodov, ki nimajo lastnega izvoza. Mednje sodimo tudi mi v Tobačni tovarni Ljubljana, « je nastavljal problematiko direktor TOZD Proizvodnja inž. Aleksander Dekleva.

V tem tozdu izdelajo dnevno do 32 milijonov cigaret. Zanje potrebujejo šestkrat manj filtrskih paličič, ki jih iz uvoženih surovin izdelujejo v Tovarni tobaka TOZD izdelava tobačnih polizdelkov Sarajevo in v domžalski Tosami. Ker omenjeni tovarni nimata zadosti lastnih deviz, zahteva plačilo filtrskih paličič v devizah. To pa vsem

njihovim kupcem ni lahko, saj nimajo zadosti lastnega izvoza. In, ker tega nimajo, je tudi njihova proizvodnja vsak dan bolj vprašljiva. Če so imeli v Tobačni tovarni Ljubljana še v prvi polovici letošnjega leta do 14 dnevne zaloge, se sedaj že skoraj veselijo, če imajo dvodnevne zaloge. Če, to zaloge sploh so? Zgodilo se je že, da so morali odpovedati izmeno, ker ni bilo pravočasno priklopnika iz Sarajeva.

V Tobačni tovarni Ljubljana ugotavljajo, da jih filter na cigareti velja ta hip sedem para, ali točneje, ustrezno devizno protivrednost. Da bi vse leto lahko nemoteno dobivali filtrske paličice (iz ene izdelajo šest filtrov) in si zagotovili tudi zadostno količino rezervnih delov, morajo poskrbeti za dva milijona dolarjev. In, ker jih ne bo prav lahko dobiti, seveda resno zro v naslednja leta. To še toliko bolj, ker imajo občutek, da ne želi nihče ukrepati proti takim izpeljavam samoupravnega sporazumevanja. Po sedaj vpeljani praksi kratki konec vleče vedno le kupec polizdelka.

STANE JESENOVEC

Stopanje k združenem delu

Ob pregledu delovanja Inštituta »Jožef Stefan« v preteklem srednjeročnem obdobju je najbolj očiten krepak vstop raziskovalcev in znanstvenih delavcev inštituta v probleme združenega dela. Žal, bolj na pobudo inštituta kot združenega dela. V zadnjih letih je inštitut sklenil 30 dolgoročnih sporazumov z gospodarskimi organizacijami, za katere pa letos ugotavljajo, da so deklarativno lepi, v resnici pa veljajo le letne pogodbe (1979. leta kar 200). Zanje pa so značilna dolgotrajna pogajanja pri sklepanju dogovorov za naročila, mučni postopki ob tem ter kratkoročnost zaradi tega, ker je združeno delo brez dolgoročnih programov, neakumulativno, se bori z različnimi težavami ter ima premalo občutka, da potrebuje raziskovalno dejavnost. Vse to je v pogodbah žal najpogostejše zabeljeno s cenami, ki ne pokrivajo vseh stroškov, posebno pa ne stroškov minulega raziskovalnega dela, ki vključuje temeljne raziskave ter ne priznavajo pravice do delitve dohodka po uspešni proizvodnji v inštitutu razvitih izdelkov.

Kako »vreden« je denar, ki ga dajejo OZD za raziskovalno dejavnost, dokazuje ponovno odgovor dipl. oec. Janeza Štera iz Slovenijalesa. Ta je poudaril, da jih bo izdelava računalniškega vodenja podatkov v inštitutu veljala nekaj novih milijonov, medtem ko stare milijarde, ki so jih dajali izdelovalci pohištva za »preoblačenje« pohištva v boju za višje cene, menda ne pomenijo za Slovenijales take »obremenitve« Zanimivo, kajne?

Z izjemnim naporom je delavcem inštituta uspelo, da so v slabih desetih letih spremenili finančni delež med temeljnimi in uporabnostnimi raziskavami od 80:20 odstotkov na skoraj 50:50 odstotkov. Ob tem niso zmanjšali temeljnih raziskav, ampak so predvsem okrepili uporabnost preučevanja. To pa bi lahko razvijali še močnejše, če jih ne bi, kljub temu, da so organizacija posebnega družbenega pomena, premočno prizadel zaprti uvozni ventil. Skoraj absurdno je, da ne morejo uvoziti strokovne literature, najsodobnejših aparatov in drugega potrebnega materiala. Ugotavljajo, da bi jim pri posameznih iz-

delkih zadostovalo le deset odstotkov uvoženih sestavin, pa bi lahko s svojim znanjem in proizvodnimi raziskovalnimi zmogljivostmi prišli do celotnega izdelka. Zato se z njimi čudimo, da si dovoljujemo uvesti zaradi desetih odstotkov uvoza, tehnološko nerazvitost.

Letošnji uspehi

O lastnostih domačega ali tujega raziskovalca ni potrebno posebej pisati. Če ne bi bili tako vztrajni kot so, ne bi mogli

sedaj navesti nekaterih uporabnostnih dosežkov, ki so jih dosegli letos. Izdelali so vrsto aparatov in postopkov, ki bodo z uporabo v organizacijah združenega dela, dosegle širši družbeni pomen. Med pomembnejšimi napravami in postopki je letos naštetih osemnajst pridobitev. Za domače potrebe in tudi izvoz so izdelali mikroročunalniško krmiljeni NMR spektrometer za hitro analizo brez porušitve in selekcijo semen (Brazilija), mikroročunalniško krmiljeni NMR spektrometer za analizo cementa (Švica), razvili in izdelali so napravo za vlivanje žlahtnih kovin (ZRN), razvili so novo tehnologijo za tekoče kristalne termometre, ki je omogočila domači industriji (LEK) prodor na domači in tuji trg, razvili in izdelali so programsko računalniško opremo za robot GORO I in Štefan 80 itn... Lahko bi naštevati še mnoge pridobitve, vendar naj velja ugotovitev, da raziskovalci inštituta menijo, da bi z dolgoročnejšim planiranjem in financiranjem naročil organizacij združenega dela lahko storili še več.

Pet naslednjih let

V Inštitutu »Jožef Stefan« trdijo, da trenutno preveč pavšalno govorimo o raziskovalni dejavnosti. Mnogokrat jo želimo prikazati kot neustaljeno sestavino v naši družbi, ne pa kot enega od možnih nosilnih stebrov gospodarske stabilizacije.

Ob takem razmerju do raziskovalne dejavnosti je moral inštitut za naslednje srednjeročno obdobje tehtno proučiti, kje so njegove zmogljivosti in komu naj jih ponudi. Odločili so se, da bodo 32 odstotkov zmogljivosti namenili programu RSS, 24 odstotkov posebnim raziskovalnim skupnostim ter 44 odstotkov zmogljivosti naročnikom. Del programa, ki ga bodo ponudili neposrednim naročnikom iz združenega dela in družbeni dejavnosti, je v novem srednjeročnem obdobju postal izredno pomemben, ker preko njega prehajajo v temelje planov delovnih organizacij, kar pomeni, da postajajo plani raziskovalnih organizacij sestavina planov združenega dela. To pa naj bi tudi omogočilo dolgoročnost dela inštituta.

STANE JESENOVEC